

ПІДСЕКЦІЯ ФІЛОСОФІЇ

ПРИЧИНИ І УМОВИ ПОШИРЕННЯ НЕТРАДИЦІЙНОЇ РЕЛІГІЙНОСТІ

А. Колодний, Л. Филипович

(кафедра філософії та релігієзнавства НаУКМА)

В загальній сукупності детермінуючих явищ слід виділяти детермінанти-умови і детермінанти-причини. Поняття УМОВИ загалом є багатозначним. На нашу думку, УМОВИ — це явища, які слугують підґрунтям, базисною основою, можливістю конституювання ЧОГОСЬ. Вони існують до цього ЧОГОСЬ і, як його передумова, поєднуються з причинами.

Під ПРИЧИНОЮ розуміємо ті безпосередні неодмінні чинники, які, взаємодіючи з умовами, породжують певне явище як свій наслідок. Залежно від відношення причин до носія наслідку вони поділяються на внутрішні і зовнішні, необхідні і випадкові.

ДЕТЕРМІНАНТАМИ-УМОВАМИ поширення нетрадиційної релігійності в Україні є такі явища: 1) той духовний вакуум, який характеризує в наш час суспільну свідомість українського народу; 2) втрата традиційними церквами свого авторитету в очах народу; 3) руйнація в урбанізованому суспільстві тісних міжособистісних відносин, насамперед сімейних, розрив наявних в минулому тісних зв'язків поколінь, а також втрата громадською думкою ролі важеля контролю за характером релігійності особи; 4) духовна денаціоналізація в умовах соціалістичного буття значного масиву населення України.

ДЕТЕРМІНАНТИ-ПРИЧИНИ нетрадиційної релігійності вичленувати складніше, ніж детермінанти-умови, оскільки вони мають переважно індивідуальну зорієнтованість, виявляються на духовному рівні і не завжди піддаються вербалізації. Ще Л. Фейєрбах відзначав, що чим індивідуальнішою стає особа, тим сильнішою стає її потреба в особистому богові. Тому нетрадиційна релігійність є виявом тієї складної антропологічної революції, яка відбувається в наш час у змісті релігійного осягнення дійсності. Творчо мислячого віруючого вже не влаштовують релігії, які ґрунтуються на обрядових пишнотах і утвердженні вродженої гріховної природи людини, релігії, які “працюють” на масу. Відбувається ірраціоналізація, містифікація й уособиствлення релігії.

Релігійність сучасного віруючого стає все більше психологізованою. Це дає можливість сприймати Бога у вигляді таких реальних людських почуттів та ідеалів, як любов, добро, мораль тощо. Водночас сучасного віруючого вже не влаштовує й антропоморфізоване витлумачення Бога. Він більше схильний сприйняти його як Абсолютний Розум, якусь духовну сутність, об'єктивний закон. Неорелігії дають можливість людині відтак збагнути певну гармонію Всесвіту, віднайти своє місце в ньому. За допомогою різного роду медитацій вони відкривають шлях кожному до містичного досвіду, пізнання потаємних сфер своєї свідомості.

Багатоплановість життєдіяльності особи виражається в полівмотивованості нею свого способу мислення і поведінки. Для послідовників неорелігій віра дає можливість духовного вдосконалення (63,8% від кількості опитаних), формує уявлення про Бога (54,4%), про людину (53,3%), про світ (49,7%), виступає в ролі морального імперативу (41,6%), дає можливість відчутти свій зв'язок з Богом (44,6%), включитися в соціальну діяльність (37,2%), знайти відповіді на всі питання життя (61,7%).

Але все це - внутрішні чинники поширення неорелігійних течій. Що стосується зовнішніх, то слід назвати такі: загальна орієнтаційна криза європоцентричної цивілізації, що спонукає до спроб синтезу західної та східної релігійних традицій та інтенсифікує релігійні експерименти взагалі; пошук в умовах духовної кризи якихось загально значимих цінностей, ідейних важелів для врівноваження суспільного буття людини; своєрідна духовна інтервенція різних зарубіжних конфесійно зорієнтованих місій; спроба і вміння неорелігійних течій при їх серйозних фінансово-організаційних можливостях задовольняти потреби повсякденного життя особи. Можна назвати й інші зовнішні спонуки поширення нетрадиційної релігійності, які загалом мають необхідний характер, є масовидними факторами. Що стосується конкретної конфесійної визначеності цієї релігійності на особистісному рівні чи територіальному поширенні, то тут спрацьовує переважно випадковість. Випадковість у виборі неорелігійної течії спричинює нетривкість в духовному світі особистості нетрадиційної релігії, можливість швидкої зміни її, а то й переходу на позиції релігійної вільнодумності.